

ગુરકુલ મહિલા આર્ટ્સ એન્ડ

ક્રોમસ્ટ ક્રોલેજ પોરબંદર.

ડૉ. ભરતસિંહ ડોડિયા

ક્રોમસ્ટ વિભાગ અધ્યક્ષ

વિષય: સંચાલકીય હિસાબી પદ્ધતિ

બી.ક્રોમ.સેમેસ્ટર- 6

પ્રકરણનું નામ :-હિસાબી ગુણોત્તર

[E-CONTENT]

➤ નીચેની માહિતી એકઉધોગની બે કંપનીઓના નાણાકીય રેકૉર્ડ

પરથી લેવામાં આવી છે:

વિગત	અ કંપની	બ કંપની
કુલ વેચાણ (જે પૈકી 20% રોકડ વેચાણ છે.)	640000	640000
વેચેલ માલની પડતર	448000	416000
ચોખ્ખો નફો (50% લેખે કરવેરા બાદ)	32000	51200
ઇક્વિટી શેરમૂડી	200000	160000
રાખી મૂકેલી કમાણી	49600	132400
15%ના ડિબેન્ચર	160000	132000
પરચુરણ લેણેદારો	70000	100000
બેન્ક ઓવરફ્રાફ્ટ	18000	40000
કાયમી મિલકતો	320000	310000
સ્ટોક	64000	160000
દેવાદારો	80000	72000
રોકડ	32000	20000
પ્રાથમિક ખર્ચ	1600	2400

ઉપરની માહિતી પરથી બંને કંપની માટે નીચેના હિસાબી
ગુણોતરો ગણો અને દરેક વિષે ટ્રૂકમાં તમારો અભિપ્રાય આપો:
(વર્ષના 360 દિવસ ગણવાના છે)

1. ચાલુ ગુણોતર
2. સંચાલન ગુણોતર
3. દેવદાર ગુણોતર
4. શેરહોલ્ડરોના ભંડોળો પર વળતરનો દર
5. કુલ રોકાયેલી મૂડી પર વળતરનો દર

➤ જુદી જુદી ગણતરી દર્શાવતું પત્રક

વિગત	અ. કંપની	બ. કંપની
1. ચાલુ ભિલકતો :		
સ્ટોક	64000	160000
દેવાદારો	80000	72000
રોકડ	32000	20000
કુલ ચાલુ ભિલકતો	176000	252000
2. ચાલુ દેવાં :		
પરચુરણ લેણદારો	70000	100000
બેન્ક ઓવરફ્રાફ્ટ	18000	40000
કુલ ચાલુ દેવાં	88000	140000
3. સંચાલન ખર્ચ:		
વેચાણ	640000	640000
બાદ : વેચેલ માલની પડતર	448000	416000
કાચો નજો	192000	224000
બાદ: કરવેરા પહેલાનો ચોમખો નજો	64000	102400
સંચાલન ખર્ચ	128000	121600
4. ઉધાર વેચાણ :		
કુલ વેચાણ	640000	640000
બાદ : રોકડ વેચાણ (20%)	128000	128000
ઉધાર વેચાણ	512000	512000

5. શેરહોલ્ડરોના ભંડોળ:	અ. કંપની	બ. કંપની
ઇક્સ્પ્રેસ શેરમૂડી	200000	160000
રાખી મૂકેલી કમાણી	49600	132400
કુલ	249600	292400
બાદ: પ્રાથમિક ખર્ચ	1600	2400
કુલ શેરહોલ્ડરોના ભંડોળ	248000	290000
6. કુલ રોકાયેલી મૂડી :		
શેરહોલ્ડરો ના ભંડોળ	248000	290000
ડિબેન્ચર	160000	132000
કુલ રોકાયેલી મૂડી :	408000	422000
7વ્યાજ કરવેરા પહેલા નો નફો :		
કરવેરા બાદ નો નફો	32000	51200
+ કરવેરા	32000	51200
+ડિબેન્ચર વ્યાજ	24000	19800
વ્યાજ કરવેરા પહેલાનો નફો	88000	122200

►જુદા જુદા ગુણોત્તર ની ગણતરી દર્શાવતું પત્રક

વિગત	અ. કંપની	બ. કંપની
1ચાલુ ગુણોત્તર = $\frac{\text{ચાલુ ભિલકતો}}{\text{ચાલુ દેવાં}}$	= $\frac{176000}{88000} = 2:1$	= $\frac{252000}{140000} = 1.8:1$

અર્થધટન: ચાલુ ગુણોત્તર નું આદર્શ પ્રમાણ 2:1 છે જે અ. કંપની જાળવી રાખે છે અને બ.કંપની કરતાં તેનો ગુણોત્તર પણ ઊંચો છે તેથી અ. કંપની સારી ગણાશે.

2. સંચાલન ગુણોત્તર	$= \frac{448000+128000}{640000} \times 100$ = 90 %	$= \frac{416000 + 121600}{640000} \times 100$ = 84 %
$= \frac{\text{વેચાણ પડતર} + \text{સંચાલન ખર્ચ}}{\text{વેચાણ}} \times 100$		

અર્થધટન: સંચાલન ગુણોત્તર નું આદર્શ પ્રમાણ 80% છે. બંને કંપની નો ગુણોત્તર તેનાથી વધારે છે પણ અ.કંપની ની સરખામણી માં બ. કંપની નો ઓછો છે તેથી બ.કંપની ની સંચાલન કાર્યક્ષમતા સારી ગણાય

3. દેવાદાર ગુણોત્તર =	$= \frac{80000+0}{512000} \times 360$ = 56.25 = 56 દિવસો	$= \frac{72000+0}{512000} \times 360$ = 50.63 = 51 દિવસો
$= \frac{\text{દેવાદારો} + \text{લેણીહુંકી}}{\text{ઉધાર વેચાણ}} \times \text{કામગીરીના દિવસો}$		

અર્થધટન: અ.કંપની ની સરખામણીમાં બ. કંપની ની ઉધરાણી ઝડપી છે. પરંતુ દરેક કંપનીની વટાવ નીતિની માહિતી આપેલ ન હોવાથી વધારે અર્થધટન શક્ય નથી.

4. શેર હોલ્ડરોના ભંડોળ પર વળતર	$= \frac{32000}{248000} \times 100$ = 12.9 %	$= \frac{51200}{290000} \times 100$ = 17.66 %
$= \frac{\text{વ્યાજ અને કરવેરા બાદનો ચોખ્ખો નફો}}{\text{શેર હોલ્ડરોના ભંડોળ}} \times 100$		

અર્થધટન: બ.. કંપની નો શેર હોલ્ડરોના ભંડોળ પર વળતર દર અ. કંપનીના વળતર દર કરતાં વધુ છે તેથી રોકાણકારો બ. કંપની માં નાણાં રોકે તો વધુ વળતર મેળવી શકે અથવા અન્ય કંપની માં રોકે તો વળતર ક્યાં વધુ મળે એ જાણવા માટે આ અર્થધટન ઉપયોગી છે.

5. કુલ રોકાયેલી મૂડી પર વળતર દર		$= \frac{122200}{422000} \times 100$
$= \frac{\text{વ્યાજ અને કરવેરા પહેલા નો ચોખ્યો નફો}{કુલ રોકાયેલી મૂડી} \times 100$	$= \frac{88000}{408000} \times 100$ $= 21.57 \%$	$= 28.96 \%$

અર્થધટન : રોકાયેલી મૂડી પર વળતર દર બંને કંપની નો સારો છે. બંને કંપની રોકાયેલી મૂડી નો કાર્યક્ષમ ઉપયોગ કરે છે. બ. કંપની નો દર વધુ હોવાથી તે કંપની સારી ગણાશે.

1. ચાલુ ગુણોત્તર નું આદર્શ પ્રમાણ કયું છે?

A. 2:1

B. 1:1

C.1:2

D 3:1

2. પ્રવાહિગુણોત્તરનું આદર્શ પ્રમાણ કયું છે?

A. 2:1

B. 1:1

C.1:2

D 3:1

3.કાચાનકા ના ગુણોત્તર નું આદર્શ પ્રમાણ કયું છે ?

A.35%

B. 40%

C.20 %

D. 25 %

4. ચોખ્મા નકા ના ગુણોત્તર નું આદર્શ પ્રમાણ કયું છે ?

A.35%

B. 40%

C.20 %

D. 25 %

5.સંચાલન ગુણોત્તર નું આદર્શ પ્રમાણ કયું છે ?

A.80%

B. 40%

C.20 %

D. 25 %

6. સંચાલન ગુણોત્તર 80%હોય તો ચોખ્મા નકા નો ગુણોત્તર કેટલા ટકા

હોય ?

A.80%

B. 40%

C.20 %

D. 25 %

7. એક પેઢીનો ચાલુ ગુણોત્તર 2:1 છે અને પ્રવાહી ગુણોત્તર 3:1 છે સ્ટોક સહિતની ચાલુ મિલકતો 2400000 છે. બેન્કઓવરડાફટ સિવાયના ચાલુદેવાં 600000 છે તો સ્ટોક અને બેન્કઓવરડાફટ ની કિંમત શોધો.

A. 600000 અને 600000

B. 300000 અને 300000

C. 400000 અને 400000

D. 500000 અને 500000

8. કાચા નફાનો ગુણોત્તર 25%, કાચો નફો 300000 સ્ટોકની ચલનગતિ 1.2 માસ વર્ષના શરૂસ્ટોક કરતાં આખરસ્ટોકની કિંમત 20000 વધુ છે તો શરૂસ્ટોક અને આખરસ્ટોક ની કિંમત શોધો?

A. 80000 અને 100000

B. 100000 અને 80000

C. 400000 અને 400000

D. 500000 અને 500000

9. જો સ્ટોક ઉથલો 5 વખત હોય અને શરૂઆતનો સ્ટોક આખરસ્ટોક કરતાં 5000 ઓછો હોય તથા સરેરાશસ્ટોક 20000 હોય તો ખરીદી શોધો?

A. 105000

B. 100000

C. 22500

D. 17500

10. વ્યાજ કરવેરા પહેલાનો ચોખ્ખો નફો 1200000, કરવેરા નો ૬૨
50%, વેચાણ 1375000, 10%ના ડિબેન્ચર 1000000, ઇક્વિટી શેરમૂડી
2000000, 12%ની પ્રેફરન્સ શેરમૂડી 1000000, હોય તો ચોખ્ખા નફાનો
અને રોકાયેલીમૂડી પર વળતર ૬૨ શોધો?

A. 40% અને 30%

B. 30% અને 40%

C. 30% અને 30%

D. 40% અને 40%

11. એક કંપનીનો સંચાલન ગુણોત્તર 80% છે. તેનું વેચાણ 2000000 છે.
વેચાણ પરત 200000 છે. જો સંચાલન ખર્ચ 100000 હોય તો
વેચેલમાલની પડતર અને કાચો નફો શોધો?

A. 1340000, 360000

B. 360000, 1340000

C. 1800000, 200000

D. 200000, 1800000

ANS:7 ચાલુ મિલકતો 2 ત્યારે ચાલુ દેવા 1

તો 2400000 એ કેટલા ? =1200000

પ્રવાહી દેવા 1 ત્યારે પ્રવાહી મિલકતો 3

તો 600000 એ કેટલા ? =1800000

સ્ટોક = ચાલુ મિલકતો - પ્રવાહી મિલકતો

$$=2400000 - 1800000 = 600000$$

બેન્ક ઓવરડ્રાફ્ટ = ચાલુ દેવા - પ્રવાહી દેવા

$$=1200000 - 600000 = 600000$$

ANS.8 સ્ટોકનો ઉથલો = 12 માસ /સ્ટોકનો ચલનંદર

$$=12/1.2 = 10 \text{ વખત}$$

25 રૂપિયા કાચો નફો ત્યારે વેચાણ પડતર 75

તો 300000 એ કેટલા ? = 900000

સરેરાશ સ્ટોક = વેચેલ માલની પડતર /સ્ટોકનો ઉથલો

$$=900000/10 =90000$$

ધારો કે શરૂ સ્ટોક = X માટે આખર સ્ટોક = $X + 20000$

સરેરાશ સ્ટોક = શરૂ સ્ટોક + આખર સ્ટોક / 2

$$90000 = X + X + 20000 / 2$$

$$90000 * 2 - 20000 = 2X$$

$$160000 / 2 = X$$

$$\text{માટે } X = \text{શરૂ સ્ટોક} = 80000$$

$$\text{માટે આખર સ્ટોક} = X + 20000 = 100000$$

ANS:9

વેચેલ માલની પડતર = સરેરાશ સ્ટોક * સ્ટોકનો ઉથલો

$$= 20000 * 5 = 100000$$

ધારો કે આખર સ્ટોક = X શરૂ સ્ટોક = $X - 5000$

સરેરાશ સ્ટોક = શરૂ સ્ટોક + આખર સ્ટોક / 2

$$20000 = X - 5000 + X / 2$$

$$20000 * 2 + 5000 = 2X$$

$$45000 = 2X$$

$$45000 / 2 = x$$

$$x = 22500 = \text{આખર સ્ટોક}$$

$$\text{શરૂ સ્ટોક} = X - 5000 = 22500 - 5000 = 17500$$

વેચેલ માલની પડતર = શરૂ સ્ટોક + ખરીદી - આખર સ્ટોક

$$100000 = 17500 + \text{ખરીદી} - 22500$$

$$100000 - 17500 + 22500 = \text{ખરીદી}$$

$$\text{માટે ખરીદી} = 105000$$

ANS : 10

વ્યાજ કરવેરા પહેલાનો નફો 1200000

બાદ : ડિબેન્યર વ્યાજ 100000

વ્યાજ બાદ કરવેરા પહેલાનો નફો 1100000

બાદ : કરવેરા 50 % 550000

કરવેરા બાદનો ચોખ્ખો નફો 550000

રોકાયેલી મૂડી :

ઇક્વિટી શેરમૂડી 2000000

12% ની પ્રેફરન્સ શેરમૂડી 1000000

10% ના ડિબેન્ચર 1000000

કુલ રોકાયેલી મૂડી 4000000

ચોખ્ખા નફાનો ગુણોત્તર = કરવેરા બાદનો ચોખ્ખો નફો / વેચાણ * 100

$$= 550000 / 1375000 * 100 = 40\%$$

કુલ રોકાયેલી મૂડી પર વળતર દર

$$= \frac{\text{વ્યાજ અને કરવેરા પહેલા નો ચોખ્ખો નફો}}{\text{કુલ રોકાયેલી મૂડી}} * 100$$

$$= 1200000 / 4000000 * 100 = 30\%$$

ANS : 11

વેચાણ = 2000000 - 200000 વેચાણ પરત = 1800000

$$\text{સંચાલન ગુણોત્તર} = \frac{\text{વેચાણ પડતર+સંચાલન ખર્ચ}}{\text{વેચાણ}} * 100$$

$$80 = \frac{\text{વેચાણ પડતર+100000}}{1800000} * 100$$

$$80 * 18000 = \text{વેચાણ પડતર} + 100000$$

$$1440000 - 100000 = \text{વેચાણ પડતર}$$

$$\text{વેચાણ પડતર} = 1340000$$

$$\text{કાયો નફો} = \text{વેચાણ} - \text{વેચાણ પડતર}$$

$$= 1800000 - 1340000$$

$$= 360000$$